

Bankdirektör Sinikka Salo
Finlands Bank

Festtal vid ”100-årsfesten för de finländska kvinnornas fullständiga politiska rättigheter” i Vasa 8.10.2006

Ärade jubilerande kvinnor!

I den första enkammarlantdagen för hundra år sedan fanns det många intressanta kvinnor. En av dem var Liisi Kivioja från Vasa läns södra valkrets, en av det Finska partiets sex kvinnliga riksdagsledamöter. Hon var folkskollärare och hade bott med sin familj i USA i flera år. I riksdagen drev hon tillsammans med andra kvinnliga riksdagsledamöter frågan om kvinnornas rätt till alla statliga ämbeten och anställning av barnmorskor i kommunerna. Hon arbetade också för att gifta kvinnor skulle få full rätt att bestämma över sig själva och sin egendom från 21 års ålder, för att försäkringslagstiftningen för mödrar skulle utvecklas och för att barn födda utom äktenskapet skulle få det bättre ställt. Dessutom förespråkade hon allmän läroplikt och stöd till folkbiblioteken. Liisi Kivioja blev änka 1909 och under lantdagens andra plenum samma år deltog hon sista gången i rikspolitiken. Hon var färdig att börja ett nytt skede i sitt liv. För att få en ordinarie tjänst efter att redan ha fyllt 50 år och trygga sin egen och familjens fostersons utkomst accepterade hon tjänsten som direktör för arbetsskolan för blinda i Kuopio. Då hon 1918 blev tvungen att lämna sin tjänst på grund av skolans ekonomiska svårigheter blev hon vald till en ovanlig uppgift för en kvinna, nämligen att leda Kansallis-Osake-Pankkis kontor i Kalajoki. Den tjänsten hade hon till sin död 1925. En imponerande och intressant karriär.

Förkämpar som Liisi Kivioja har, åtminstone i teorin, öppnat alla dörrar för den finländska kvinnan. Enligt Kaari Utrio var vägmästarämbetet den sista tjänsten som öppnades för kvinnor. Det skedde år 2000. Kvinnorna har bidragit till uppbyggnaden av Finlands välfärd och i hög grad medverkat till att Finland har rest sig från fattigdomen och blivit en av världens rikaste stater. Det är en glädje att vara kvinna!

Men många utmaningar återstår. Jämställdheten mellan kvinnor och män har inte helt förverkligats. Det märks på många sätt i samhället. Det faktum att kvinnorna i allra högsta grad är byggare av välfärd speglas exempelvis inte i samma utsträckning i det ekonomiska beslutsfattandet och beredningen av besluten. Och ändå är kvinnorna i nyckelställning och har specialkompetens när det gäller att svara på den kanske viktigaste ekonomiska utmaningen för det finländska samhället. Och vilken är denna utmaning? Åldrandet.

Finlands – och hela det övriga Europas – befolkning åldras. Redan 2030 finns det i Finland nästan dubbelt så många personer som fyllt 65 år som personer i arbetsför ålder. Vår s.k. försörjningskvot är då den högsta i hela EU. Den ekonomiska tillväxten, som består av både arbetsinsatsen, dvs. antalet anställda, och produktiviteten, dvs. hur effektivt varor och tjänster produceras, hotar att avta när den

arbetsföra befolkningen minskar. Samtidigt ökar pensionsutgifterna. Vi behöver både kvinnornas arbetsinsats och produktivitet för att klara oss.

De finländska kvinnornas deltagande i arbetslivet har av tradition varit högt och den främsta utmaningen är att få kvinnorna att stanna kvar i arbetslivet. Kvinnornas höga utbildningsnivå bör också utnyttjas bättre för att öka produktiviteten. Viktigt är också att befolkningsutvecklingen förblir gynnsam i framtiden, dvs. att nativiteten inte sjunker utan att arbete och familjeliv kan balanseras. Det i sin tur förutsätter att samordningen av föräldraskap och arbete stöds: goda barn- och äldreomsorgstjänster. Det går ingenstans att enbart med privata medel bygga upp och upprätthålla en infrastruktur av sådana mått att tillräckligt många kvinnor uppmuntras att delta i förvärvsarbetet. Den nordiska välfärdsmodellen, som går ut på att omsorgstjänsterna produceras med skattemedel, är den plattform på vilken den ekonomiska tillväxten skall byggas.

Den finländska välfärdsmodellen, som är en variant av den nordiska modellen, har hittills fungerat bra. Men den behöver moderniseras. Även om Finlands ekonomi vilar på en stabilare grund än de flesta andra EU-länders, är finansieringen av välfärdsstaten en utmaning också för vår ekonomiska politik när befolkningen åldras. Beskattningen ligger redan nu på en så hög nivå att den inte längre kan höjas. Statsskuldens andel av bruttonationalprodukten ligger också hos oss på över 40 procent. Det är viktigt att minnas att ju större statsskuden är, desto högre blir lånekostnaderna, vilket i sin tur ger mindre spelrum att finansiera välfärdstjänsterna. I EU:s tyngst skuldsatta länder utgörs till exempel en betydande del av den offentliga sektorns utgifter, trots en låg räntenivå, av lånekostnader. En stor del av de gemensamma tillgångarna, minst 5-6 procent av bruttonationalprodukten, går i dessa länder således till betalning av räntor i stället för till välfärdstjänster.

Det finländska samhällets framgång mäts under de följande decennierna långt enligt hur vi lyckas bibehålla den populära nordiska välfärdsstatens viktigaste principer och en skälig beskattning när befolkningen åldras.

Ekonomisk tillväxt behövs, men enbart tillväxt räcker inte till för att finansiera välfärdsstaten. Ett viktigt kanske till och med nödvändigt sätt att trygga finansieringen av vårt välfärdssystem är att öka effektiviteten. Detta är särskilt viktigt med tanke på skattebetalarna som använder sig av tjänsterna, men också med tanke på löneutvecklingen för de anställda som är sysselsatta inom välfärdssektorn (största delen kvinnor).

För att försvara välfärdsstaten måste vi effektivisera den offentliga sektorns produktivitet – och med det menar jag inte att vi skall ta ut ännu mer av de kvinnor som är sysselsatta inom sektorn. Det är säkert inte ens möjligt. Vi har kanske till och med redan nu har gått för långt. I stället måste vi fundera på hur man kan kombinera den nordiska välfärdsstaten med informationssamhället så att effektiviteten ökar och organisationerna blir mer strömlinjeformade. Det betyder att vi måste göra rätta saker vid rätt tid och på rätt plats. Bl.a. Sitras undersökningar visar att det alldeles säkert går att rationalisera produktionen av offentliga tjänster på ett sätt som både tjänsteproducenterna och tjänstekonsumenterna kan dra nytta av.

När systemet fungerar effektivt gynnas också de anställda. För ett effektivt system som producerar kvalitativa tjänster har vi både råd och lust att betala behövliga skatter för att upprätthålla systemet.

Men om välfärdsstaten monteras ned och tjänster inte längre finns att tillgå eller om deras kvalitet är låg tar betalningsviljan slut. Därför drar också kvinnorna nytta av att arbetet inom den offentliga sektorn effektiviseras. Jag är övertygad om att kvinnorna har mycket att ge i ett sådant rationaliseringsarbete!

Till och med en ytlig genomgång av Liisi Kiviojas och hennes kvinnliga kollegers arbete i den första lantdagen ger bilden av en grupp otroligt energiska och mångsidigt aktiva kvinnor. Modiga och personliga kvinnor! Säkert skulle de vara i hög grad nöjda med hur kvinnans ställning har utvecklats under 100 år. Däremot skulle de kanske bli besvikna åtminstone på ett par punkter.

För det första skulle Liisi Kivioja som bankdirektör säkert vara besviken på att det finns så få kvinnor i bankernas högsta ledning och överhuvudtaget i företagens ledning. Jag stödjer inte kvotering i de privata företagens styrelser – det strider mot marknadsekonomin och den privata äganderätten – men däremot har jag flera gånger uppmuntrat kvinnor att utnyttja marknadsmässiga metoder för att bli mer synliga i näringslivet. Kvinnor skulle exempelvis kunna investera bara i aktier i sådana företag som har kvinnor i sina styrelser. Det är en ”påtryckningsmetod” som kan åstadkommas med pengar. Jag läste nyligen ett uttalande av en svensk placeringsfondsdirektör – en man – om fondens placeringspolitik: fonden investerar inte i bolag som inte har en enda kvinna i sin styrelse. Även om vårt grannland är känt för att ha en jämställdhetsvänligare inställning än vi, tror jag inte att sådana beslut fattas enbart för jämställdhetens skull utan för att kvinnorna också i Sverige är en betydande och bildad placerar- och kundgrupp.

För det andra skulle kvinnorna i den första lantdagen säkert vara mycket överraskade över att den representativa demokratin inte har nått längre, ur könsperspektiv. Trots att andelen kvinnliga riksdagsledamöter i vår nuvarande riksdag är 37 procent, vilket är god internationell nivå, skulle vår tradition som de första kvinnorna i världen som fick full rösträtt och valbarhet förplikta till ett bättre resultat! Detta är en utmaning för kvinnorna inför valet nästa år! Ekonomirådet Hedvig Gebhard, som också var riksdagsledamot i den första lantdagen har sagt att om det finns en duglig kvinnlig kandidat, röstar varje upplyst kvinna på henne.